

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۳/۰۲/۲۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

نظم و انضباط در کلاس درس: بستری مناسب برای شکوفایی یادگیری در دانش‌آموزان ابتدایی

صغرا سرداری فرا^۱، زهرا سرلک^۲، زهره آراین^۳، معصومه جمشیدی^۴

۱- کارشناس ارشد حقوق گرایش حقوق خصوصی

آموزگار آموزش و پرورش شهرستان الیگودرز

۲- کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

آموزگار آموزش و پرورش شهرستان الیگودرز

۳- کارشناسی مهندسی معماری

آموزگار آموزش و پرورش شهرستان الیگودرز

۴- کارشناسی روانشناسی گرایش روانشناسی عمومی

آموزگار آموزش و پرورش شهرستان الیگودرز

چکیده

این مقاله به بررسی نقش نظم و انضباط در کلاس درس به عنوان بستری مهم برای شکوفایی یادگیری در دانش‌آموزان ابتدایی پرداخته است. نظم و انضباط، به عنوان عناصر اساسی محیط آموزشی، اثرات قابل توجهی بر توسعه تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان دارد. این عوامل به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا در محیطی منظم، آرام و پیش‌بینی شده، بهترین تجربه یادگیری را داشته باشند و از نظرات منفی مانند اختلالات رفتاری کاسته شود. یکی از اثرات مثبت نظم و انضباط در کلاس درس، افزایش تمرکز و توجه دانش‌آموزان به موضوعات درسی است. زمانی که محیط کلاس درس دارای نظم و انضباط است، دانش‌آموزان بیشترین استفاده را از زمان درسی خود می‌برند و بهترین کارایی را در فرآیند یادگیری خود دارند. با توجه به اهمیت نظم و انضباط در کلاس درس برای شکوفایی یادگیری، توصیه می‌شود که مدارس و معلمان به طور مداوم به بهبود مدیریت کلاس و ارتقای انضباط دانش‌آموزان توجه کنند. استفاده از روش‌های مثل توجه به قوانین مدرسه، برگزاری جلسات صبحگاهی، و استفاده از تقویم‌های تدریس می‌تواند به طور موثری به بهبود نظم و انضباط در کلاس‌ها کمک کند.

کلمات کلیدی: نظم و انضباط، کلاس درس، دانش‌آموزان ابتدایی، یادگیری، شکوفایی، مدیریت کلاس

مقدمه

یکی از عوامل حیاتی برای موفقیت و پیشرفت دانش‌آموزان در محیط‌های آموزشی، وجود نظم و انضباط در کلاس درس است. نظم و انضباط، به عنوان اصول اساسی در مدیریت کلاس، می‌تواند به طور قابل توجهی بر شکوفایی یادگیری و پیشرفت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد. یکی از جوانب مهم نظم و انضباط، ایجاد محیطی منظم و سازمان‌یافته در کلاس است که به دانش‌آموزان احساس امنیت و آرامش می‌دهد. وقتی که کلاس با نظم و قواعد واضح اداره می‌شود، دانش‌آموزان احساس راحتی می‌کنند و تمرکز بیشتری بر روی فعالیت‌های درسی دارند. این وضعیت باعث افزایش حضور فعال و مشارکتی آنان در فعالیت‌های درسی می‌شود و در نتیجه، امکان شکوفایی یادگیری در آنها افزایش می‌یابد. همچنین، نظم و انضباط به عنوان پایه‌ای از اصول تربیتی، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های اجتماعی و انضباطی را یاد بگیرند. آنها با تجربه اجرای قوانین و پذیرش مسئولیت‌های خود، می‌توانند به مرور زمان به فردی مسئول، مرتب و پراگنده تبدیل شوند که این موارد به طور مستقیم در تقویت عملکرد تحصیلی آنان تأثیرگذار است (فاضلی نژاد، ۱۴۰۲).

مهارت‌های اجتماعی، رفتارهای هستند که فرد را قادر به تعامل مؤثر و اجتناب از پاسخ‌های نامطلوب نموده و بیانگر سلامت رفتاری و اجتماعی افراد هستند. این مهارت‌ها ریشه در بسترهای فرهنگی و اجتماعی داشته و شامل رفتارهایی نظیر پیش‌قدم شدن در برقراری روابط جدید، تقاضای کمک نمودن و پیشنهاد برای کمک به دیگران است. تبعات و پیامدهای برخورداری از سطوح نامناسب مهارت‌های اجتماعی منجر به فقدان سلامت رفتاری و اجتماعی مناسب در دوران بزرگسالی خواهد بود. اصغری پور (۱۳۸۰) مهارت اجتماعی را قاطعیت و تأثیرگذاری بر رفتار سایرین تعریف می‌کند. صیدی و همکاران (۱۳۹۴) این تعریف را تکمیل کرده و مهارت اجتماعی را تأثیرگذاری بدون آسیب رساندن به دیگران بیان کردند. این تعریف مشتمل بر ابراز خوشحالی، قدردانی از تعریف و تمجید دیگران و سایر رفتارهایی است که در تحکیم روابط میان‌فردی ضروری است. با توجه به نقش اساسی مهارت‌های اجتماعی در روابط میان‌فردی و ویژگی‌های اکتسابی بودن آنها از یک‌سو و ارتباط مهارت‌های اجتماعی با پیشرفت و نقش آنها در کاهش مشکلات روحی، ذهنی و کج‌روی‌های اخلاقی از سوی دیگر، فرصت آموزش آنها کاملاً احساس می‌شود. اکتساب مهارت‌های اجتماعی، محور اصلی رشد اجتماعی، شکل‌گیری روابط اجتماعی، کیفیت تعامل‌های اجتماعی، سازگاری اجتماعی و حتی سلامت روان فرد به شمار می‌آید (Arum, ۲۰۲۱).

بیان مسئله

کسب مهارت‌های اجتماعی کودکان بخشی از اجتماعی شدن آنان است؛ در فرایند اجتماعی شدن، هنجارها، مهارت‌ها، ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتار فرد شکل می‌گیرد تا به نحو مناسب و مطلوبی نقش کنونی یا آتی خود را در جامعه ایفا کند. خانواده و نهادهای اجتماعی دیگر مانند مدرسه، مهم‌ترین عامل اجتماعی شدن به شمار می‌آیند که در قالب ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی بررسی می‌شوند (فرهنگی و همکاران، ۱۳۹۵). ما در دنیای پیچیده و دشواری زندگی می‌کنیم و لازم است برای موفقیت و پیشرفت در این دنیا و مقابله مؤثر با بسیاری از مشکلاتی که رودرروی ما قرار می‌گیرند، مجموعه‌ای از مهارت‌های اجتماعی را به دست آوریم. یکی از اهداف عمده آموزش و پرورش، نیل به سازگاری اجتماعی و برقراری رابطه مفید و مؤثر با دیگران و پذیرش مسئولیت اجتماعی است؛ بنابراین آموزش مهارت‌های اجتماعی که چنین کودکانی به آنها نیاز دارند، ضرورت دارد. یکی از ویژگی‌های مهارت‌های اجتماعی اکتسابی بودن آنهاست و در حال حاضر بسیاری از محققان اتفاق نظر دارند که بیشتر رفتارهای اجتماعی آموختنی هستند، زیرا کودکانی که در محیط‌های نامناسب بزرگ‌شده‌اند، از لحاظ اجتماعی رفتارهای نامطلوب دارند (Osher et al., ۲۰۱۰).

بیشتر روان‌شناسان بر این باورند که مهارت‌های اجتماعی مجموعه رفتارهای فراگرفته و قابل قبولی است که فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه مؤثر داشته باشد و از عکس‌العمل‌های نامعقول اجتماعی خودداری کند. همکاری، مشارکت با

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

دیگران، کمک کردن، آغازگر برقراری رابطه، تقاضای کمک کردن، تعریف و تمجید از دیگران و تشکر و قدردانی کردن مثال‌هایی از مهارت‌های اجتماعی به شمار می‌آیند (Gautstad, ۱۹۹۲).

از این رو، در سال‌های اخیر توجه زیادی به آموزش مهارت‌های اجتماعی شده است، زیرا بررسی‌های متعدد نشان می‌دهد نارسایی در مهارت‌های اجتماعی تأثیر منفی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌گذارد، مشکلات یادگیری را تشدید می‌کند و غالباً به بروز مشکلات سازگاری منجر می‌شود (Welsh and Little, ۲۰۱۸).

زمانی که از مهارت‌های اجتماعی یاد می‌شود، رفتارهای ساده در موقعیت‌ها و عرصه‌های گوناگون اجتماعی مورد نظر است، مانند ریختن زباله در ظرف مخصوص، تمیز کردن زمین بعد از شکسته شدن چیزی، شیوه درست به کار بردن وسایل غذاخوری و رعایت آداب غذا خوردن، رعایت آداب لباس پوشیدن در موقعیت‌های گوناگون، آویختن لباس در جای مخصوص، وارد و خارج شدن از کلاس به شیوه آرام و بدون ایجاد سروصدا، صف بستن و رعایت نوبت، رد کردن خواهش دیگران به شکل مؤدبانه، برخورد سازنده با انتقاد دیگران، استفاده از کلمات مؤدبانه‌ای مانند لطفاً یا متشکرم، کمک کردن به دیگران و تقاضای کمک از دیگران، سلام دادن و معرفی کردن خود به بزرگسالان و همسالان، قبول شکست در بازی‌های رقابتی و تبریک گفتن به فرد برنده، عذرخواهی کردن در مواقع ضروری و همکاری با دوستان در انجام کارها. نظم و انضباط تعاریف متعددی دارد. کنترل رفتار فراگیرندگان و تسلط بر عوامل رفتاری آنان را انضباط می‌نامند، برخی معتقدند؛ نظم و انضباط شامل هر نوع سازماندهی در محیط مدرسه و کلاس است، به نحوی که سبب افزایش یادگیری شود. اصغری پور (۱۳۸۰) می‌گوید «انضباط عبارت است از: اعمال قواعد و مقرراتی که یادگیری را تسهیل می‌کند و اختلال در کلاس را به حداقل کاهش می‌دهد».

نظم و بازخورد آموزشی می‌توانند به دانش‌آموزان ابتدایی کمک کنند تا در زمینه‌های مختلف تحصیلی، مانند یادگیری مفاهیم جدید، حل مسئله و مهارت‌های اجتماعی، پیشرفت کنند. در زمینه یادگیری مفاهیم جدید، دانش‌آموزانی که رفتارهای منظم‌تری دارند، بیشتر احتمال دارد که به درس گوش دهند و مطالب جدید را بهتر یاد بگیرند. این امر می‌تواند به آنها کمک کند تا نمرات بهتری در امتحانات کسب کنند. در زمینه حل مسئله، دانش‌آموزانی که بازخوردهای مثبت بیشتری دریافت می‌کنند، بیشتر احتمال دارد که در حل مشکلات احساس اعتماد به نفس بیشتری داشته باشند. این امر می‌تواند به آنها کمک کند تا در حل مشکلات زندگی روزمره و تحصیلی موفق‌تر باشند. در زمینه مهارت‌های اجتماعی، دانش‌آموزانی که رفتارهای منظم‌تری دارند، بیشتر احتمال دارد که در کلاس درس مشارکت کنند و با دیگران ارتباط موثر برقرار کنند. این امر می‌تواند به آنها کمک کند تا در روابط خود با دوستان و اعضای خانواده موفق‌تر باشند. بنابراین، تقویت رابطه میان نظم و بازخورد آموزشی می‌تواند به دانش‌آموزان ابتدایی کمک کند تا در تمام زمینه‌های تحصیلی و زندگی خود پیشرفت کنند.

از آنجایی که نظم در کلاس‌های درسی و فرآیند یادگیری به وسیله ایجاد ترتیب، ساختار، و انضباط در محیط تعلیمی ترویج می‌یابد، این عنصر می‌تواند در فرآیند دریافت و ارائه بازخورد آموزشی تأثیرگذار باشد. نظم و انضباط منجر به محیطی موثر و منظم در کلاس درس می‌شوند که امکان تمرکز و حضور دانش‌آموزان را بیشتر می‌کند. در یک محیط با نظم، دانش‌آموزان بهترین زمینه را برای یادگیری و دریافت بازخورد آموزشی دارند.

از سوی دیگر، بازخورد آموزشی به عنوان یک فرآیند ارتباطی بین معلم و دانش‌آموزان، نقش اساسی در تصحیح و بهبود عملکرد تحصیلی ایفا می‌کند. ارتقاء توانایی‌های ارتباطی و درکی معلمان در ارائه بازخورد آموزشی می‌تواند تأثیر مثبتی بر توانایی‌های ارتباطی و اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشد و منجر به رشد و پیشرفت آنان گردد. در نهایت، این مقاله سعی دارد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تا با تحلیل و بررسی دقیق تری از تأثیرات نظم و بازخورد آموزشی در محیط دبستان، به افزایش توانایی‌های ارتباطی و اجتماعی دانش‌آموزان کمک نماید. این مطالعه می‌تواند مفید باشد تا معلمان و مدیران آموزشی در بهبود روش‌ها و استراتژی‌های آموزشی خود برای تربیت نسل‌های آینده دبستانی تأثیرگذارتر عمل کنند. با ارائه یافتن نتایج و یافته‌های این تحقیق، می‌توان بهترین شیوه‌ها و راهکارهای آموزشی برای بهبود نظم و بازخورد آموزشی در دانش‌آموزان دبستان را شناخت و به ارتقاء کیفیت آموزش و پرورش مشارکت نمایند.

برقراری نظم در مدرسه

از بین بردن یا کاهش عوامل بی‌نظمی، در درجه اول مستلزم همکاری و هماهنگی میان خانه و مدرسه است و روشن است که معلمان و اولیای مدرسه به تنهایی و بدون همکاری والدین کاری از پیش نخواهند برد؛ بنابراین، در نظام آموزش و پرورش برای برقراری ارتباط میان خانه و مدرسه نهاد مستقلی به نام انجمن اولیاء و مربیان به وجود آمده است که این نهاد در هر مدرسه‌ای برای آگاهی والدین از مراحل رشد فرزندان خود در سنین متفاوت و آگاه کردن آنها از این مسائل فعالیت می‌کنند: توجه والدین به وضعیت جسمی و روحی فرزندان خود؛ ایجاد شرایط، موقعیت و امکانات مورد نیاز برای پیشرفت تحصیلی فرزندان خود؛ تشویق مادی و معنوی و تقویت اعتماد به نفس آنها؛ پذیرش وضعیت خاص فرزندان خود و مقایسه نکردن آنها با افراد دیگر؛ تبعیض قائل نشدن بین آنها؛ تهیه میز و صندلی، اتاق مطالعه، وسایل مورد نیاز، رعایت سکوت هنگام مطالعه؛ کمک به آنها در تهیه و اجرای برنامه مطالعه؛ تشویق آنها به روش و تفریحات سالم و تنظیم خواب و استراحت آنها؛ داشتن برنامه تغذیه مناسب، کمک به آنها در انتخاب دوستان مناسب؛ آگاه کردن فرزندان از وظایف خود در مدرسه و خانه، رعایت حقوق معلمان و کمک به دوستان و هم‌کلاسان خود؛ و در نهایت تشویق آنها به رعایت نظم و انضباط در مدرسه و کلاس درس، اغلب، والدین علاقه‌مندند که بدانند در طول سال تحصیلی، در خصوص امور تحصیلی و حتی تربیتی فرزندان خود، چه وظیفه‌ای به عهده دارند و چه کمک‌هایی سبب پیشرفت تحصیلی فرزندان می‌شود. آگاهی از این مسائل، مستلزم ارتباط مستمر با مدرسه است (Gaustad, ۱۹۹۲).

انضباط بدان دسته از اعمال معلم اطلاق می‌شود که مانع سرزدن رفتارهایی از دانش‌آموز است که فعالیت کلاسی را مختل یا تهدید به اخلال می‌کند. اصغری پور (۱۳۸۰) بی‌انضباطی را این‌گونه تعریف می‌کند: هر نوع رفتاری که از ارزش‌های پذیرفته‌شده جامعه به دور است (با توجه فرهنگ) و دارای تکرار شدت و مداومت است و در زمان‌ها و مکان‌های متعدد اتفاق می‌افتد و همچنین رفتاری است که با درماندگی و کاهش کارایی فرد همراه است. ایزابل کلاک بی‌انضباطی را رفتاری می‌داند که از طرف تعدادی از دانش‌آموزان انجام می‌شود و مشکلاتی را برای فرد معلم به وجود می‌آورد و معلم را در راه رسیدن به هدف که ارتقای تحصیلی دانش‌آموزان است با مشکل روبرو می‌کند و مانع از پیشرفت کار تحصیلی می‌شود و رفتار آنان نامعقول و نامنظم است. با وجود تعاریف بالا بی‌انضباطی را می‌توان این‌گونه تعریف کرد: انجام دادن هر عمل یا رفتار پذیرفته‌نشده و نامعقول توسط دانش‌آموز که سازماندهی مدرسه و کلاس را مختل یا تهدید به اخلال می‌کند و باعث کاهش کارایی معلم و دانش‌آموزان شده و معلم را در رسیدن به هدف اصلی خود بازمی‌دارد؛ بنابراین شناخت و درمان کودکان با نارسایی در مهارت‌های اجتماعی، یکی از وظایف مهم روان‌شناسان، مشاوران و متخصصان تعلیم و تربیت به شمار می‌آید تا با آموزش مهارت‌های اجتماعی به آنها در نظم مدارس ابتدایی نقش داشته باشند (Sheldon and Epstein, ۲۰۰۲).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اثر نظم بر بازخورد آموزشی گرایش‌های مثبتی ایجاد می‌کند. نظم در محیط کلاسی بهبود محیط تعلیم و تربیت را تسهیل می‌کند و از سوی دیگر، بازخورد آموزشی به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا خود را ارزیابی کرده و عملکرد خود را بهبود بخشند. این دو متغیر در تعامل با یکدیگر قرار می‌گیرند و می‌توانند به بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کمک کنند. همچنین، این تعامل می‌تواند بر رفتار و انگیزه تحصیلی آن‌ها نیز تأثیر بگذارد. با توجه به یافته‌های این تحقیق، می‌توان نتیجه گرفت که توجه به بهبود نظم در محیط کلاسی و ارائه بازخورد آموزشی مؤثر می‌تواند به توانایی‌های تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان کمک کند. از این رو، معلمان و مدیران مدارس می‌توانند از این یافته‌ها برای بهبود کیفیت آموزش و پرورش و پیشرفت دانش‌آموزان بهره‌بردارند. (Gagnon, et al., ۲۰۲۱).

دشواری کنترل دانش‌آموزان باتوجه به ویژگی‌های سنی آن‌ها روزه‌روز روبه افزایش است. بسیاری از معلمان و مدیران از برخورد با مسائل انضباطی دانش‌آموزان احساس ناتوانی می‌کنند و به طور معمول ممکن است برخوردهای نامناسبی با این رفتارها داشته باشند. نظم در لغت به معنای آراستن، برپاداشتن، ترتیب‌دادن کار و...؛ و در اصطلاح نظامی به معنای پیروی کامل از دستورهای نظامی است. انضباط نیز به معنای نظم و انتظام، تربیت و درستی، عدم هرج‌ومرج، سامان‌پذیری و آراستگی است. می‌دانیم آنچه امروز حرف اول را در مدرسه می‌زند انضباط است، انضباط اخلاقی و رفتاری دانش‌آموزان می‌تواند روی آموزش اثرگذار باشد؛ بنابراین پرورش همراه آموزش مهم جلوه می‌کند. دانش‌آموزان با انضباط می‌توانند مسئولیت‌های مهم مدرسه را به عهده بگیرند و در آینده نیز جامعه به‌خوبی پذیرای این افراد است (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

حال مسئله این است که اگر دانش‌آموز بی‌انضباط باشد چه کارهایی باید انجام بدهیم؟ مسلماً چنین افرادی دارای مشکلاتی هستند که این مشکلات می‌تواند از مدرسه و یا عمدتاً از بیرون مدرسه باشد، به‌رحال کمک به چنین دانش‌آموزانی وظیفه معلمان است تا بتوانند دانش‌آموزانی سالم و بانشاط تحویل جامعه دهند. هدف از بررسی این موضوع، چگونگی ایجاد مدرسه‌ای شاد با دانش‌آموزان با انضباط و منظم که انسان‌های پرورش‌یافته تربیت شوند و متفکر و متعهد باشند که فقط هدف آنها کسب نمره بالاتر نیست، بلکه هدف، آموزش و پرورش است. نظم و انضباط حاکم بر مدرسه باعث می‌شود دانش‌آموزان با برنامه‌ریزی به کارهای خود برسند و این نظم و انضباط نه تنها داخل مدرسه، بلکه کارهای خارج از مدرسه را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و باعث می‌شود دانش‌آموزانی باایمان، مشتاق به درس و مدرسه و در آینده توانمند روی کار بیایند. اگر هر شخصی در هر مرحله زندگی که هست نظم و انضباط داشته باشد موفقیت در انتظار اوست (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

می‌دانیم که اگر به آموزش و پرورش به دید واقعی نگاه کنیم و به آن اهمیت بدهیم باعث پیشرفت جامعه می‌شود و شاید در کشورهای توسعه‌یافته، آموزش و پرورش آنها دلیل پیشرفت آنها بوده است. برنامه‌ریزی مناسب و جذاب بودن مدارس، بودن نظم و انضباط در مدارس، جهت‌دار بودن آموزش و پرورش، تربیت افرادی است که خوداتکا و مستقل باشند، دلیل هر فرمان و دستوری را بدانند و چنین دیدی از انضباط، ظرفیت ذهنی افراد را افزایش می‌دهد و او را قادر می‌سازد تا مفاهیم جهان اجتماعی و طبیعی را درک کند (Sheldon and Epstein, ۲۰۰۲).

علل بی‌نظمی دانش‌آموزان در کلاس درس و شیوه‌های برخورد با آن

بسیاری از معلمان و حتی مدیران مدارس از دانش‌آموزانی که به اعتقاد آنها شلوغ هستند و رفتارهای ناخواسته و نامناسبی از خود بروز می‌دهند و به این ترتیب نظم و انضباط مدرسه و کلاس درس را دچار اختلال می‌کنند گله‌دارند. هرکدام از این افراد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

واکنش‌های متفاوتی در مقابل این نوع دانش‌آموزان از خود نشان می‌دهند و تصمیم‌گیری‌های آنان در این زمینه هم متفاوت است. معمول‌ترین و آشکارترین این تصمیم‌گیری‌ها برای کاهش یا از بین رفتن بی‌نظمی، گرفتن تعهد کتبی از دانش‌آموزان و در صورت تکرار از والدین آنان، تهدید به تنبیه و حتی عملی کردن آن و در نهایت اخراج موقتی از کلاس و مدرسه است. از این رو، نگارش این مقاله و مطالعه آن، به معلمان و مدیران کمک می‌کند تا تصمیمات آگاهانه‌تری بگیرند (Toledo, ۲۰۲۳).

برای پاسخ دادن به این سؤال‌ها به عبارت دیگر، شناسایی علل و عوامل بی‌نظمی دانش‌آموزان در مجموعه عامل‌های متعدد، باید زیرمجموعه‌ای از عوامل کشف شوند تا با ارائه راهکارهای کاربردی برای از بین بردن یا کاهش آنها، تغییرات مناسب و مثبت در کیفیت نظم و انضباط مدرسه ایجاد شود. در این ارتباط، کارگاهی با حضور عده‌ای از معلمان باتجربه در مراکز تربیت معلم یاسوج برگزار شد. حاصل چند جلسه بارش مغزی در این کارگاه برای پاسخ به سال‌های یادشده، بررسی شد. سپس با اندکی دخل و تصرف و تغییر در دیدگاه‌های افراد، این مقاله برای استفاده معلمان و مدیران مدارس و متصدیان تعلیم و تربیت تهیه و تنظیم شد (صیدی و همکاران، ۱۳۹۴). علل و عوامل بی‌نظمی دانش‌آموزان را می‌توان به پنج دسته تقسیم کرد:

الف) علل مربوط به دانش‌آموزان (ویژگی‌های فردی آنان)؛

ب) عوامل مربوط به معلم؛

ج) عوامل مربوط به فضای مدرسه، کلاس درس و کارکنان ستادی مدرسه؛

د) ویژگی‌های خانوادگی دانش‌آموزان؛

و) عوامل اجتماعی

علل مربوط به دانش‌آموزان

گاهی علل بی‌نظمی در کلاس ناشی از خود دانش‌آموزان است. برخی از این علل عبارت است از:

- ناراحتی‌های جسمی، روحی و روانی؛
- نداشتن علاوه و انگیزه؛
- سردرگم بودن و بی‌اعتنایی به انتظارات معلم و قوانین و مقررات مدرسه و کلاس درس؛
- نداشتن برنامه مشخص مطالعه؛
- کم‌خوابی و خستگی مفرط؛
- انجام دادن تکالیف خود؛
- تغذیه نامناسب؛
- ناامیدی به آینده؛
- استقلال طلبی و مقابله با اقتدار معلم (صفوی، ۱۳۸۳)

از بین بردن یا کاهش عوامل بی‌نظمی، در درجه اول مستلزم همکاری و هماهنگی میان خانه و مدرسه است و روشن است که معلمان و اولیای مدرسه به تنهایی و بدون همکاری والدین کاری از پیش نخواهند برد؛ بنابراین، در نظام آموزش و پرورش برای برقراری ارتباط میان خانه و مدرسه نهاد مستقلی به نام انجمن اولیاء و مربیان به وجود آمده است که این نهاد در هر مدرسه‌ای برای آگاهی والدین از مراحل رشد فرزندان خود در سنین متفاوت و آگاه کردن آنها از این مسائل فعالیت می‌کنند: توجه والدین به وضعیت جسمی و روحی فرزندان خود؛ ایجاد شرایط، موقعیت و امکانات مورد نیاز برای پیشرفت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تحصیلی فرزندان خود؛ تشویق مادی و معنوی و تقویت اعتمادبه‌نفس آنها؛ پذیرش وضعیت خاص فرزندان خود و مقایسه‌نکردن آنها با افراد دیگر؛ تبعیض قائل‌نشدن بین آنها؛ تهیهٔ میز و صندلی، اتاق مطالعه، وسایل موردنیاز، رعایت سکوت هنگام مطالعه؛ کمک به آنها در تهیه و اجرای برنامه مطالعه؛ تشویق آنها به روش و تفریحات سالم و تنظیم خواب و استراحت آنها؛ داشتن برنامه تغذیه مناسب، کمک به آنها در انتخاب دوستان مناسب؛ آگاه‌کردن فرزندان از وظایف خود در مدرسه و خانه، رعایت حقوق معلمان و کمک به دوستان و هم‌کلاسان خود؛ و درنهایت تشویق آنها به رعایت نظم و انضباط در مدرسه و کلاس درس، اغلب، والدین علاقه‌مندند که بدانند در طول سال تحصیلی، در خصوص امور تحصیلی و حتی تربیتی فرزندان خود، چه وظیفه‌ای به عهده‌دارند و چه کمک‌هایی سبب پیشرفت تحصیلی فرزندان‌شان می‌شود. آگاهی از این مسائل، مستلزم ارتباط مستمر با مدرسه است (Cherkowski, Kutsyuruba, & Walker, ۲۰۲۰).

علل مربوط به معلم

مسلماً برخی دانش‌آموزان دارای مشکلاتی هستند که این مشکلات می‌تواند از مدرسه و یا عمدتاً از بیرون مدرسه باشد، به‌هرحال کمک به چنین دانش‌آموزانی وظیفه معلمان است تا بتوانند دانش‌آموزانی سالم و بانشاط تحویل جامعه دهند. هدف از بررسی این موضوع، چگونگی ایجاد مدرسه‌ای شاد با دانش‌آموزان بانضباط و منظم که انسان‌های پرورش‌یافته تربیت شوند و متفکر و متعهد باشند که فقط هدف آنها کسب نمره بالاتر نیست، بلکه هدف، آموزش و پرورش است. نظم و انضباط حاکم بر مدرسه باعث می‌شود دانش‌آموزان با برنامه‌ریزی به کارهای خود برسند و این نظم و انضباط نه‌تنها داخل مدرسه، بلکه کارهای خارج از مدرسه را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و باعث می‌شود دانش‌آموزانی باایمان، مشتاق به درس و مدرسه و در آینده توانمند روی کار بیایند. اگر هر شخصی در هر مرحله زندگی که هست نظم و انضباط داشته باشد موفقیت در انتظار اوست (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

روش‌های تدریس و آموزش‌های معلم باید با توانایی‌ها، استعداد و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان متناسب باشد و از به‌کارگیری روش‌های یکنواخت، خسته‌کننده و بی‌حاصل احتراز کند. دانش‌آموزان معمولاً دارای مسائل و مشکلات جسمی، روحی، اجتماعی و عاطفی مختلفی هستند که بی‌توجهی به آنها موجب بروز آزرده‌گی و احتمال بروز مسائل و مشکلات انضباطی در آنان می‌شود. همانطوری که انتظارات بالای معلم از دانش‌آموزان موجب ناکامی آنها می‌شود، انتظارات پایین معلم نیز موجبات ملالت، بی‌زاری و بی‌حوصلگی آنان از درس، معلم و مدرسه را فراهم می‌کند. معمولاً بی‌توجهی به درس معلم، برهم زدن کلاس، بازیگوشی دانش‌آموز، دفاعی است که او در مقابل شکست، تحقیر و یا به‌منظور اظهار وجود، ابراز می‌دارد؛ بنابراین باید به آنچه دانش‌آموزان احساس یا فکر می‌کنند، خوب گوش فرادادن در توان خواسته‌ای معقول و منطقی آنها را برآورده کرد (Gagnon, et al., ۲۰۲۱).

- فقدان آمادگی جسمی، روحی و روانی معلم؛
- نامناسب بودن وضعیت ظاهری معلم؛
- ناآگاهی از روش‌های جدید تدریس و استفاده مکرر از روش‌های سنتی؛
- بی‌علاقه بودن به شغل معلمی؛
- ناتوانی در برقراری ارتباط مطلوب با دانش‌آموزان؛
- رعایت‌نکردن عدالت آموزشی (تبعیض بین دانش‌آموزان)؛

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- نامناسب و نارسانا بودن صدای معلم؛
- نداشتن طرح درس؛
- بی توجهی به نیازهای دانش آموزان؛
- فعال بودن معلم و منفعل بودن دانش آموزان؛
- استفاده نامناسب از تشویق و تنبیه؛
- بی حوصلگی و نداشتن صبر و بردباری و سعه صدر؛
- بی نظمی معلم (نظیر دیر آمدن به کلاس و ترک زودهنگام آن و...)
- تسلط نداشتن به موضوع مورد یادگیری؛
- نداشتن روحیه انتقادپذیری و خودداری از پاسخ‌گویی به سؤال‌های دانش آموزان (صفوی، ۱۳۸۳)

راهکارهایی برای جلوگیری از بی‌نظمی در مدرسه

راهکارهایی برای جلوگیری از وقوع مسائل و مشکلات انضباطی در مدارس برنامه مناسبی برای جلوگیری از وقوع بی‌انضباطی‌های دانش آموزان و اطلاع از رفتار آنها طراحی شود مانند: شرکت دادن دانش آموزان در برنامه‌های انضباطی و روشن کردن قوانین، مقررات و انتظارات مدرسه از آنها (Tamagni and Wilson, ۲۰۲۰).

روش‌های تدریس و آموزش‌های معلم باید با توانایی‌ها، استعداد و تفاوت‌های فردی دانش آموزان متناسب باشد و از به‌کارگیری روش‌های یکنواخت، خسته‌کننده و بی‌حاصل احتراز کند. دانش آموزان معمولاً دارای مسائل و مشکلات جسمی، روحی، اجتماعی و عاطفی مختلفی هستند که بی‌توجهی به آنها موجب بروز آزرده‌گی و احتمال بروز مسائل و مشکلات انضباطی در آنان می‌شود. همانطوری که انتظارات بالای معلم از دانش آموزان موجب ناکامی آنها می‌شود، انتظارات پایین معلم نیز موجبات ملالت، بی‌زاری و بی‌حوصلگی آنان از درس، معلم و مدرسه را فراهم می‌کند. معمولاً بی‌توجهی به درس معلم، برهم زدن کلاس، بازیگوشی دانش آموز، دفاعی است که او در مقابل شکست، تحقیر و یا به‌منظور اظهار وجود، ابراز می‌دارد؛ بنابراین باید به آنچه دانش آموزان احساس یا فکر می‌کنند، خوب گوش فرادادن در توان خواسته‌ای معقول و منطقی آنها را برآورده کرد (Gagnon, et al., ۲۰۲۱).

هنگامی که دانش آموزان احساس ترس، اضطراب، خشم و غیره می‌کنند، بیشتر مرتکب سوء رفتار و بی‌انضباطی می‌شوند. معلمانی که دانش آموزان خود را درک می‌کنند و به حرف‌های آنها توجه دارند، خیلی راحت‌تر و بهتر می‌توانند با شاگردان رابطه عاطفی و دوستانه برقرار کنند که در نتیجه از بسیاری از مشکلات، شیطنتها و بی‌انضباطی‌های آنها جلوگیری خواهد شد. استفاده از روش‌های تدریس یکنواخت، موجب بی‌توجهی دانش آموزان به درس، به‌هم خوردن موقعیت یادگیری و ایجاد شلوغی و بی‌نظمی در کلاس خواهد شد (González et al., ۲۰۱۹).

برای اوقات فراغت دانش آموزان در مدرسه و کلاس درس باید برنامه‌ریزی کرد تا از بروز مسائل و مشکلات انضباطی آنها جلوگیری شود. در تهیه و تنظیم قوانین و مقررات انضباطی، مسئولان مدرسه باید از شاگردان خود به‌عنوان یک‌طرفه مشورت استفاده کنند؛ زیرا طرح و تدوین مقررات انضباطی با شرکت دانش آموزان بسیار بهتر از مقررات تحمیلی و یک‌جانبه خواهد بود و همکاری و مساعدت دانش آموزان را بیشتر جلب خواهد کرد. هنگامی که قوانین و مقررات انضباطی خاصی در مدرسه برقرار می‌شود، باید تمامی شاگردان را ملزم به اطاعت از آن کرد. (Darling-Hammond,

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

(Schachner, & Edgerton, ۲۰۲۰) در صورت رعایت نکردن یا نقض قوانین نه فقط نباید هیچ‌گونه عذر و بهانه‌ای را از فرد خاطی پذیرفت، بلکه باید او را وادار کرد تا نتایج و پیامدهای مربوط به آن را نیز تحمل کند. زیرا قبول عذر و بهانه‌های دانش‌آموزان، دروغ‌پردازی، عدم احساس مسئولیت، زیر پا گذاشتن قوانین و بسیاری دیگر از بی‌انضباطی‌ها را اشاعه می‌دهد. در برخورد با دانش‌آموزان باید از تقویت‌کننده‌هایی مانند نوازش، دست‌دادن با آنها، دست به نشانه آنها زدن، خواندن نام کوچک آنان و غیره استفاده شود؛ زیرا رفتار و برخورد صمیمانه با دانش‌آموزان تا حدود بسیار زیادی از بی‌انضباطی و شرارت آنها می‌کاهد. البته باید احتیاط کرد تا جنبه سوءتفاهم و سوءاستفاده پیش نیاید (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

از دخالت زیاد در زندگی خصوصی و شخصی دانش‌آموزان که در حیطه اختیار متصدیان آموزش و پرورش نیست، باید خودداری شود؛ زیرا این کار موجب تشنج، عصبانیت و حساسیت‌هایی در آنها می‌شود. برقراری انضباط از راه تنبیه، پیامدهایی نظیر مقاومت، بی‌اعتنایی، یاغیگری، عصیان، منفی‌بافی، شورش، تملق‌گویی، لجبازی، کناره‌گیری و فرار از زندگی دانش‌آموز را به دنبال خواهد داشت. مقررات و قوانین انضباطی تنظیم‌شده باید با توانایی، رشد، مشخصات و سن دانش‌آموزان، تناسب داشته باشد. مقرراتی که در مدرسه وضع می‌شود، باید برای تمامی دانش‌آموزان و مسئولان و در هر زمان مورد احترام باشد، در غیر این صورت دانش‌آموزان نسبت به مدرسه و مقررات آن، بدبین و بی‌اعتماد می‌شوند. تردیدی نیست که دانش‌آموزان باید برای رفتار پسندیده و پیشرفت تحصیلی خود مورد تشویق قرار گیرند و رفتار ناپسند آنها هم به نحوی، ضعیف و خاموش شود (González et al., ۲۰۱۹).

متأسفانه، دیده‌شده است از آنجاکه دانش‌آموزان خوب و منضبط برای معلم مشکلی ایجاد نمی‌کنند، معمولاً مورد بی‌مهری و بی‌توجهی قرار می‌گیرند. برعکس دانش‌آموزان ناسازگار و بی‌انضباط، چه از طریق مثبت و چه از طریق منفی بیشتر مورد توجه معلم و مسئولان مدرسه قرار می‌گیرند. این کار باعث می‌شود دانش‌آموزان خوب و با انضباط نیز به تدریج دلسرد و بی‌تفاوت شوند و ممکن است که دست به بی‌انضباطی و کارهای نامعقول بزنند. تشویق و تنبیه معلم و مسئولان مدرسه باید به‌موقع و با رفتار دانش‌آموزان متناسب باشد تا مفید و مؤثر واقع شود. مسئولان مدارس و معلمان باید با دادن حق تصمیم‌گیری و اظهار نظر به دانش‌آموزان، روح اعتماد به نفس، خوش‌بینی، استقلال‌طلبی و مسئولیت‌پذیری را در آنها به وجود آورند (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

علل مربوط به روابط اجتماعی دانش‌آموزان

عوامل اجتماعی اغلب به طور مستقیم تأثیر شگرفی در رفتارهای دانش‌آموزان می‌گذارد. از بین عوامل اجتماعی مؤثر در رفتارهای دانش‌آموزان به موارد زیر اشاره می‌کنیم:

- طبقه اجتماعی: شامل مواردی مانند میزان سواد والدین، فرهنگ حاکم بر خانواده و ... که هر کدام به‌نوعی تأثیر می‌گذارد.
- گروه همسالان: مهم‌ترین الگوی کودکان پس از والدین که تأثیر زیادی در رفتار کودکان می‌گذارد.
- عوامل اجتماعی دیگر: از قبیل تلویزیون که به‌عنوان الگوی رفتاری از عوامل مهم تعیین‌کننده در رفتار است.

(اصغری پور، ۱۳۸۰)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مهارت‌های اجتماعی

اجتماعی شدن از ضرورت‌های زندگی انسان است؛ چون انسان موجودی فطرتاً اجتماعی است و در قالب ساختارهای اجتماعی شکل خواهد گرفت. گذر آنان از زندگی غارنشینی به‌سوی شهرنشینی ضرورت اجتماعی شدن را بیش‌ازپیش نمودار می‌سازد. روابط اجتماعی جنبه اصلی زندگی افراد است، تعاملات اجتماعی بسته به ایجاد پیامدهای مثبت و منفی می‌تواند منجر به احساس شاد زیستن و لذت گردد. مهارت‌های اجتماعی برای کسب دامنه‌ای از هدف‌های اجتماعی، هیجانی و یا بین‌فردی موردنیاز هستند (Welsh and Little, ۲۰۱۸).

مهارت اجتماعی استعدادی است که باعث بروز رفتارهایی می‌شود که به‌صورت مثبت یا منفی تقویت می‌شوند و نه رفتارهایی که مورد تنبیه واقع می‌شوند یا توسط دیگران خاموش می‌شوند، این مهارت‌ها می‌توانند در روابط آدمی با دیگران نتایج مثبت و موفقیت‌آمیزی به وجود آورند (فرهنگی و عبدالعلیان، ۱۳۹۵). مهارت‌های اجتماعی شامل؛ مهارت در تشخیص خصوصیات گروه، مهارت در ارتباط‌گیری با گروه، مهارت گوش‌دادن، مهارت همدردی، مهارت در ارتباط غیرکلامی با یکدیگر وجوه مشترک دارند. در آموزش این مهارت‌ها باید بر توانایی‌های فرد برای توجه به زمینه‌های اجتماعی تأکید کنیم، یعنی این توانایی‌ها را در فرد رشد دهیم که نشانه‌هایی را که مبین حالت و وضعیت افراد گروه است به‌درستی تشخیص دهد و هر یک را در جای خود قرار دهد (Arum, ۲۰۲۱).

آموزش مهارت‌های زندگی به‌ویژه مهارت‌های اجتماعی و حل مسئله به افراد می‌تواند در توانمندسازی افراد جامعه به‌ویژه نوجوانان در برخورد با مشکلات روزمره زندگی مؤثر واقع شد و این خود بستری مناسب برای ارتقای آگاهی افراد و افزایش امید به زندگی و پیشرفت در تمامی مقاطع زندگی خواهد بود. هدف آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان، کفایت شخصی، اجتماعی و شغلی و سازگاری بازندگی اجتماعی است. یکی از اهداف آموزش و پرورش کمک به جامعه‌پذیری دانش‌آموزان و هدف از درس‌های مهارت‌های اجتماعی اقتصادی این است که افراد علاوه بر کسب دانش و مهارت تخصصی خود از نظر اجتماعی نیز در وضعیت مطلوب قرار گیرند و رفتار خود را با توجه به آن شکل دهند (Gaustad, ۱۹۹۲). به‌زعم همه تلاش‌های انجام‌شده در نظام آموزش و پرورش و تغییرات و اصلاحات انجام‌شده به دلایل متعدد اعم از درون‌سازمانی و برون‌سازمانی، این سازمان به موفقیت موردنظر دست نیافته است و نظام آموزش و پرورش از کارایی و اثربخشی مطلوب در صحنه تعلیم و تربیت فردی و اجتماعی برخوردار نیست. به‌علاوه بعضی از مشکلات آموزش و پرورش در خلال چهار دهه گذشته همچنان تداوم داشته و حل‌نشده باقیمانده‌اند آموزش کتاب محور، نظام مدرک‌گرا، کم‌توجهی به تفاوت‌های فردی، کم‌توجهی به نیازها و خواسته‌های فراگیران و جامعه اسلامی، محتوای آموزشی نامناسب و نظام اداری متمرکز از این جمله‌اند (Osher et al., ۲۰۱۰).

اگر بتوانیم کودکانی با انضباط فردی، مسئول و دارای مهارت‌های اجتماعی پرورش دهیم بسیاری از مشکلات ما رفع خواهند شد. آموزش را باید از سنین پایین آغاز کرد تا به نتیجه رسید. در جامعه ما آموزش خاصی برای فرزندپروری وجود ندارد، درحالی‌که فرزندپروری در دنیای امروز به مهارت‌های فراوانی نیازمند است که شاید کسی از این دست یاری‌رسان باشد. یکی از عواملی که نشان می‌دهد نظام آموزش و پرورش ما در آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان دچار نقص و کاستی است وجود پدیده وندالیسم است. وجود وندالیسم در مدارس را نمی‌توان انکار کرد؛ چراکه بسیاری از رفتارها و کارهای مسئولین مدارس به‌نوعی برای پیشگیری از این نوع رفتارهاست و خود این‌گونه عمل کردن مدیران وجود وندالیسم

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

را تأیید می‌کند. برای پیشگیری از این آسیب اجتماعی در مدارس بیشتر از روش‌های مکانیکی استفاده می‌شود؛ مانند ایجاد موانع فیزیکی محکم کردن اشیاء و اموال و غیر قابل تخریب کردن آنها (فرهنگی و همکاران، ۱۳۹۴). همچنین مدیران و معلمان به نصیحت و سرزنش دانش‌آموزان می‌پردازند که این‌گونه کارها (تخریب اموال و اشیاء) زشت است و نباید انجام شود، اما ظاهراً تا امروز استفاده از این کارها نتوانسته مشکل وندالیسم در مدارس را برطرف کند، علت این‌که تا امروز مسئولان نتوانسته‌اند مشکل وندالیسم را برطرف کنند استفاده از روش‌های مکانیکی است. برای حل این‌گونه مشکلات می‌توان از روش‌های دیگری که سایر کشورها با این پدیده روبرو بودند استفاده کرد. به دلیل روانی اجتماعی بودن رفتار وندالیسم بهتر است برای مقابله و پیشگیری از آن از روش‌هایی که توسط روان‌شناسان و جامعه‌شناسان ارائه می‌شود هم استفاده گردد (Sheldon and Epstein, ۲۰۰۲).

می‌توان در مدارس با کمک جامعه‌شناسان و روان‌شناسان نسبت به آموزش مهارت‌های زندگی و اجتماعی برای دانش‌آموزان اقدام کرد که شامل افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تبلیغ و اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌ها، درونی کردن فرهنگ شهروندی آموزش و نمایش روابط دوستانه در محیط‌های شهری و برنامه‌ریزی مدیریتی از راهکارهای آزموده شده برای کاهش وندالیسم هستند (Gagnon, et al., ۲۰۲۱).

توصیه های کاربردی به آموزگاران

بر اساس یافته‌های این تحقیق و نتایج حاصله، می‌توان توصیه‌های کاربردی زیر را به آموزگاران داد:

۱. توجه به ایجاد نظم در کلاس: توجه به ایجاد و حفظ نظم در محیط کلاس امری حیاتی است. این امر می‌تواند باعث بهبود محیط تعلیم و تربیت شود و توان دانش‌آموزان را در مسیر تحصیلی بهبود دهد.
۲. ارائه بازخورد آموزشی: آموزگاران باید به دقت و به‌وقت ارزیابی و بازخورد آموزشی دانش‌آموزان بپردازند. ارائه بازخورد مناسب و مثبت می‌تواند انگیزه تحصیلی آن‌ها را تقویت کند و بهبود عملکردشان را تسریع کند.
۳. برنامه‌ریزی جلسات درسی: آموزگاران باید به دقت جلسات درسی خود را برنامه‌ریزی کنند تا به دانش‌آموزان کمک کنند تا مرتب و مؤثر مطالب را فرا بگیرند. این برنامه‌ریزی باید به منظور افزایش نظم و توجه به بازخورد آموزشی باشد.
۴. توسعه مهارت‌های ارتباطی و تحصیلی: آموزگاران باید به توسعه مهارت‌های ارتباطی و تحصیلی خود بپردازند تا بتوانند به بهبود توانایی‌های ارتباطی و تحصیلی دانش‌آموزان کمک کنند.
۵. آموزش نظم و مهارت‌های مدیریت زمان: آموزگاران می‌توانند مهارت‌های مدیریت زمان و نظم را به دانش‌آموزان آموزش دهند تا آن‌ها بتوانند به بهبود توانایی‌های تحصیلی خود برسند.
۶. تشویق به همکاری و گروهی: تشویق دانش‌آموزان به همکاری و انجام فعالیت‌ها به صورت گروهی می‌تواند بهبود توانایی‌های اجتماعی و تحصیلی آن‌ها را تسهیل کند (نجفی و همکاران، ۱۴۰۱).
۷. توجه به انگیزه تحصیلی: آموزگاران باید به توجه به انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و ایجاد انگیزه برای یادگیری کمک کنند.
۸. ارتقاء انضباط در کلاس: ترتیب و انضباط در کلاس می‌تواند به تقویت نظم و ترتیب در زندگی تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند. آموزگاران باید از وسایل و روش‌های مختلف برای ارتقاء انضباط در کلاس خود استفاده کنند.
۹. ارتقاء مشارکت دانش‌آموزان: آموزگاران باید مشارکت دانش‌آموزان را تشویق کنند تا در فعالیت‌های کلاسی و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با آموزش شرکت کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱۰. پشتیبانی از توسعه مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی: آموزگاران می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی خود را توسعه دهند تا بتوانند بهتر با دیگران ارتباط برقرار کنند (فاضلی نژاد، ۱۴۰۲). این توصیه‌ها به آموزگاران کمک می‌کنند تا نقش مؤثری در بهبود توانایی‌های تحصیلی و ارتباطی دانش‌آموزان ایفا کنند و به تحقق اهداف آموزشی و پرورشی کمک کنند.

نتیجه‌گیری

نظم و انضباط در کلاس درس به عنوان یک بستر اساسی و حیاتی برای شکوفایی یادگیری در دانش‌آموزان ابتدایی مورد بررسی قرار گرفت. این عوامل، علاوه بر ایجاد محیط آرام و مدیریت شده، به توسعه مهارت‌های اجتماعی، تمرکز، و توجه دانش‌آموزان کمک می‌کنند. یکی از نتایج اصلی این تحقیق، تأثیر مثبت نظم و انضباط بر تمرکز و توجه دانش‌آموزان است. زمانی که معلمان و پرورش‌گران به طور مداوم نظم در کلاس حفظ می‌کنند، دانش‌آموزان احساس امنیت می‌کنند و بهترین توانایی‌های خود را در فرآیند یادگیری از آن خود نشان می‌دهند. این انضباط در کلاس باعث می‌شود که دانش‌آموزان به طور مؤثرتری در فعالیت‌های درسی شرکت کنند و از تجربیات آموزشی بهتری بهره‌مند شوند.

همچنین، نظم و انضباط در کلاس درس باعث تقویت مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان می‌شود. آنها در محیطی که انضباط وجود دارد، می‌آموزند که چگونه احترام به دیگران، همکاری، و هماهنگی را در کارهای گروهی و فعالیت‌های مشترک اعمال کنند. این مهارت‌های اجتماعی اساسی نه تنها در محیط تحصیلی بلکه در زندگی روزمره نیز برای آنها ضروری است. در کل، نظم و انضباط در کلاس درس می‌تواند به عنوان یک عامل موثر در شکوفایی یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی در نظر گرفته شود. برای بهبود نتایج آموزشی و اجتماعی دانش‌آموزان، تأکید بر حفظ و اعمال این اصول در کلاس درس بسیار حیاتی است. از این رو، توصیه می‌شود که معلمان و پرورش‌گران به طور مداوم به بهبود محیط آموزشی خود کار کنند و از روش‌های مدیریتی مناسب برای حفظ نظم و انضباط در کلاس درس استفاده نمایند.

مجموعه مناسب مهارت‌های اجتماعی باعث می‌شود کودک دوست‌یابی کند، با هم‌کلاسی‌های خود به اشتراک بگذارد و در محیط‌های اجتماعی همکاری کند. مهارت‌های اجتماعی به‌خوبی توسعه‌یافته همچنین منجر به بهبود توانایی‌های شناختی و سلامت روان بهتر می‌شود. راه‌های زیادی برای تشویق رشد مهارت‌های اجتماعی کودک وجود دارد (نجفی و همکاران، ۱۴۰۱). هدف از انضباط هر دانش‌آموز کمک به دانش‌آموز در توسعه و حفظ خویشتن‌داری، احترام به دیگران و رفتار قابل‌قبول اجتماعی است. تمام خط‌مشی‌ها و رویه‌های مربوط به نظم و انضباط دانش‌آموزی باید برای دستیابی به این اهداف کلی طراحی شود. نظم و انضباط در کلاس به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا روی تحصیلات خود متمرکز بمانند. با گذشت زمان، این به آنها می‌آموزد که چگونه به روش‌های دیگر تمرکز کنند. دانش‌آموز منضبط می‌تواند روی اهداف خود متمرکز بماند و کار خود را در اولویت قرار دهد نظم و تنظیم وقت در محیط تحصیلی می‌تواند تأثیر مهمی بر بازخورد آموزشی دانش‌آموزان ابتدایی داشته باشد. معلمان و والدین می‌توانند به توسعه توانایی‌های مدیریت و برنامه‌ریزی دانش‌آموزان کمک کرده و ایجاد محیطی منظم و سازمان‌یافته در محل تحصیلی و خانه ایجاد کنند. این تدابیر می‌توانند به بهبود نتایج تحصیلی و توانایی‌های تحصیلی دانش‌آموزان کمک کرده و زمینه‌ای مناسب برای رشد و پیشرفت شخصی آنها فراهم کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع

۱. اصغری پور، حمید (۱۳۸۰). کلیات راهنمایی و مشاوره، نشر تمرین، مشهد.
۲. صیدی، علی نظر، موسوی، کبری و نامی پور، صغری. (۱۳۹۴). نظم و انضباط و برقراری آن در مدرسه، سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، تحقیقات اسلامی سروش مرتضوی، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار تهران.
۳. فاضلی نژاد، سیدحکیم، (۱۴۰۲)، نقش و جایگاه نظم و انضباط در محیط های آموزشی، اولین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و فلسفه، بابل.
۴. پرویز شریف درآمدی، محمدرضا شاهی، زیبا شکورصفت ، (۱۳۹۱). فرزندپروری با تکیه بر آگاهی هیجانی، چگونه کودکی با انضباط فردی، مسئول و با مهارت اجتماعی پرورش دهیم؟ انتشارات: باور عدالت تهران.
۵. فرهنگی، عبدالحسن؛ عبدالعلیان، مریم. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش مهارت های اجتماعی بر خودپنداره و حساسیت اضطرابی دانش آموزان مبتلا به ناتوانی های یادگیری. ناتوانی های یادگیری، مجله تعلیم و تربیت، شماره ۵، زمستان ۱۳۹۵، صص ۴۳-۵۸.
۶. نجفی، ضحا و خادمی گوچینی، سمیرا و نصیری گوکی، منیژه و احترامی کلوجان، منیژه و زینلی، زینب، (۱۴۰۱)، بازخورد در نظام آموزشی، نهمین همایش ملی تازه های روانشناسی مثبت، بندرعباس.
۷. Allman, K. L., & Slate, J. R. (۲۰۱۱). School discipline in public education: A brief review of current practices. *International Journal of Educational Leadership Preparation*, ۶(۲), n۲.
۸. Arum, R. (۲۰۲۱). Judging school discipline. In *Judging School Discipline*. Harvard University Press.
۹. Cherkowski, S., Kutsyuruba, B., & Walker, K. (۲۰۲۰). Positive leadership: animating purpose, presence, passion and play for flourishing in schools. *Journal of Educational Administration*, 58(۴), ۴۰۱-۴۱۰.
۱۰. Darling-Hammond, L., Schachner, A., & Edgerton, A. K. (۲۰۲۰). Restarting and Reinventing School: Learning in the Time of COVID and Beyond. *Learning Policy Institute*.
۱۱. Gagnon, J. C., Sylvester, F. J., & Marsh, K. (۲۰۲۱). Alignment of school discipline with positive behavioural interventions and supports: The case of one disadvantaged urban South African Primary School. *South African Journal of Childhood Education*, ۱۱(۱), ۱-۹.
۱۲. Gaustad, J. (۱۹۹۲). School discipline. *Striving for excellence: The national education goals*, ۲.
۱۳. González, T., Etow, A., & De La Vega, C. (۲۰۱۹). Health equity, school discipline reform, and restorative justice. *The Journal of Law, Medicine & Ethics*, ۴۷(۲_suppl), ۴۷-۵۰.
۱۴. Osher, D., Bear, G. G., Sprague, J. R., & Doyle, W. (۲۰۱۰). How can we improve school discipline?. *Educational researcher*, ۳۹(۱), ۴۸-۵۸.
۱۵. Sheldon, S. B., & Epstein, J. L. (۲۰۰۲). Improving student behavior and school discipline with family and community involvement. *Education and urban society*, ۳۵(۱), ۴-۲۶.
۱۶. Tamagni, A. L., & Wilson, A. M. (۲۰۲۰). Discipline Policies and Preschool Special Education Students' Personal-Social Skills. *Journal of Educational Research and Practice*, ۱۰(۱), ۳.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱۷. Toledo, E. M. (۲۰۲۳). *The Impact of the COVID-19 Pandemic on K-12 Educators: Testing Teacher Thriveability, Resilience and Leadership During the Transition to an Online Platform* (Doctoral dissertation, Alliant International University).
۱۸. Welsh, R. O., & Little, S. (۲۰۱۸). The school discipline dilemma: A comprehensive review of disparities and alternative approaches. *Review of Educational Research*, ۸۸(۵), ۷۵۲-۷۹۴.